

6.4- Характерли одам бошини ишлаш

Характерли одам боши рангтавирини ишлаб ўрганишда оддийдан мураккабга методик жиҳатдан ўринли талаб ҳисобланади. Одам чехраси мураккаб бўлиб психологик портретга ўхшашдир. Шунинг учун одам боши тузулишини ўрганишда кенг фойдаланилади. Юз тузулишининг мураккаблиги ўзгача хусусиятга эга бўлиб рассомдан кузатувчанликни, диққатни талаб этади. Чехраси аниқ ишланган қисмларини ўрганиш пастки курс талабалари учун услубий қўлланма сифатида қимматли аҳамиятга эгадир. Бошда шакл тузулиши ва қисмларини бир-бири билан боғланиши, мураккаб ҳажм қурилиши, ёруғлик ва нур-соя муносабатларини рангтасвирда ўрганиш катта ёрдам беради. Бундай қўйилма академик рангтасвир дастуридан ўрин олган. Портретда инсон характерини очиқ бериш асосий вазифа ҳисобланади.

28 - расм. Қизбола портрети.

Одам бошини рангтасвирда ишлашни ўрганиш аниқ тасвирлашни, кўзни чиниқтиришни, дидни оширишга хизмат қилади. Жонли одам бошини ишлашда яъни кўз, соч, тана, ранг тусини, характерини кўрсатиш каби талаблар амалга оширилади. Жонли одам бошини ишлаш бир қанча мураккаб

шакллар тузилмасидан энг муҳимини, характерлигини ажратиб олиш вазифаси туради.

Устохона шароитида қўйилмани деразага яқинроқ жойда ва ёруғликни юқоридан чапроқда қиялаштириб ёритишда бош қисмларини аниқ кўришга яхши имкон яратади. Ёритилишда ёруғ ва соялари, яримсоя, рефлекслар эса узок муддатли яъни 3-4 соат ишлашни тامينлайди. Ҳамма томондан яхши кўриниши учун қўйилмани ўртароққа ва горизонт чизигидан юқорироққа жойлаштириш лозим. Асосий вазифани бажаришдан олдин кичик этюдлар ишлаш яхши натижа беради. (28 - расм).

Мато текислигига бош тасвирини жойлаб, юз қисмларининг асосий ўлчамлари; жағдан пешона дўнглигига, қошдан буруннинг пастигача, бурун асосидан жағгача бўлган ўлчамлари чизматасвирда белгиланади. Кўзнинг ўрни, қошнинг тепа ёйи, яноқ суягининг чеккалари, кулоқ ва бошқалар аниқ кўрсатилади.

Юз қисмидаги бурун, лаб, яноқ суяклари, жағнинг юқори ва пастки ўлчамлари, бошнинг вертикал чизигига нисбатан бурилишига боғлиқ қисмлари перспективада аниқланади.

Бошнинг узоклашувида асосий қисмлари қисқаришини умумий ҳажмда куруш жараёни қайта-қайта текшириб бориш лозим. Натурани яққол тассавур қилиш кўзни машқ қилиш натижасида эришиш мумкин.

Тус беришда энг оқроқ қисмидан бошланади ва тус нисбатларини сақлаган ҳолда энгил туслаб давом эттирилади. Ёритиш манбасига яқин шакллар сояси тўқроқ, узокдагилари эса бироз хирароқ кўринишда бўлади.

Бошнинг ёритилган қисмида анатомик жиҳатлари аниқроқ кўринади. Шаклдан шаклга ўтиб уларни бир-бири билан боғлашни билиш учун бош суяклари ва мушакларини аниқламоқ керак. Бусиз натурани мазмунини тасвирлаш мумкин эмас¹.

13. ¹ Бобомуротов З. Қаламтасвир – рангтасвир. Ўқ. қўлланма. -Т., “Илм зиё”. 2017. 95 б.

Бошнинг суяк ва мускуллари орасидаги боғлиқни билиб олиш учун уларни белгилаш зарур. Бошнинг қурулмасини чизиб ўрганиш фақат ўқув дарсларида эмас, балки мустақил ишлаб машқ қилиш зарур.

Бошнинг думалоқ (тухумсимон) шаклини ва унинг алоҳида қисмларини ишлашда шуни эсда тутиш керакки шакл беришда ортиқча қорайтиришларга йўл қўймаслик лозим.

Бош рангтасвирида характер, ёритилиш ҳолатини аниқлаб, қисмларини умумлаштириб тугатилади.

Бош шакллариининг қисқариши, эгилиши ва бурилиши рангтасвирда моҳирлик ва ҳис қилган ҳолда тасвирлаш талаб этилади.

Характерли одам боши рангтасвирини ишлаш босқичлари:

1. Характерли одам бошини матога чизматасвир ёрдамида жойлаштириш;
2. Характерли одам боши ҳолатини аниқлаш;
3. Характерли одам боши енгил рангтасвирини ҳосил қилиш;
4. Одам бошини тус нисбатларини аниқлаш;
5. Одам боши енгил рангларда юз тузулиши нисбатларини аниқлаб ишлаш ва якунлаш.

Таянч иборалар: характерли одам боши, рангтасвир, босқичлар, юз шакллари, тус, бош суяги, бурун, бўйин, ранг.

Саволлар:

1. Одам боши шакли нимадан иборат?
2. Одам боши шакл туси тузиши қандай?
3. Одам боши ҳолатлар рангтасвирда қандай аниқланади?
4. Одам боши қандай шакллардан иборат?
5. Одам бошини ишлашда ран қандай амалга оширилади?
6. Одам боши шаклини ишлаш нима учун керак?

7. Одам бошини ишлашда нимага эътибор бериш керак?

8. Бошни ишлаш босқичлари қандай?